

WALES **AUDIT** OFFICE
SWYDDFA **ARCHWILIO** CYMRU

Adroddiad Gwella Blynyddol

Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen

Blwyddyn archwilio: 2018-19

Dyddiad cyhoeddi: Gorffennaf 2019

Cyfeirnod y ddogfen: 1371A2019-20

Paratowyd yr Adroddiad Gwella Blynyddol hwn ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru gan Gareth Jones a Non Jenkins dan gyfarwyddyd Huw Rees.

Adrian Crompton
Archwilydd Cyffredinol Cymru
Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn annibynnol ar y llywodraeth a chaiff ei benodi gan Ei Mawrhydi y Frenhines. Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn ymgymryd â'i waith gan ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Fwrdd Swyddfa Archwilio Cymru, sef bwrdd statudol a sefydlwyd at y diben hwnnw ac er mwyn monitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol. Mae Swyddfa Archwilio Cymru yn atebol i'r Cynulliad Cenedlaethol.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru, gan gynnwys awdurdodau unedol, yr heddlu, gwasanaethau prawf, awdurdodau tân ac achub, awdurdodau parciau cenedlaethol a chynghorau cymuned. Mae hefyd yn cynnal astudiaethau gwerth am arian llywodraeth leol ac yn asesu cydymffurfiaeth â gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009.

Y tu hwnt i lywodraeth leol, yr Archwilydd Cyffredinol yw archwilydd allanol Llywodraeth Cymru a'r cyrff a noddir ganddi a'i chyrrff cyhoeddus cysylltiedig, Comisiwn y Cynulliad a chyrrff y Gwasanaeth Iechyd Gwladol yng Nghymru.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol a staff Swyddfa Archwilio Cymru yn ceisio darparu adroddiadau cymesur sy'n canolbwyntio ar y cyhoedd ar stiwardiaeth adnoddau cyhoeddus a thrwy wneud hynny, feithrin dealltwriaeth a hyrwyddo gwelliant.

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English. Corresponding in Welsh will not lead to delay. Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Cynnwys

Adroddiad cryno	
Gwaith archwilio perfformiad 2018-19	4
Mae'r Cyngor yn cyflawni ei ofynion statudol o ran gwelliant parhaus	4
Argymhellion a chynigion ar gyfer gwella	4
Gwaith archwilio, rheoleiddio ac arolygu yr adroddwyd arno yn ystod 2018-19	5
Atodiadau	
Atodiad 1 - Statws yr adroddiad	14
Atodiad 2 - Llythyr Archwilio Blynyddol	15
Atodiad 3 - Argymhellion adroddiadau cenedlaethol 2018-19	19

Adroddiad cryno

Gwaith archwilio perfformiad 2018-19

- 1 I benderfynu ar ystod a natur y gwaith y byddem yn ei wneud yn ystod y flwyddyn, fe wnaethom ystyried faint yr ydym yn ei wybod eisoes o'r holl waith archwilio ac arolygu blaenorol ac o ffynonellau gwybodaeth eraill, gan gynnwys dulliau adolygu a gwerthuso Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen (y Cyngor) ei hun. Ar gyfer 2018-19, gwnaed gwaith asesu gwelliant, prosiect asesu risg a sicrwydd, a gwaith ar y Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ym mhob cyngor. Mewn rhai cynghorau, gwnaethom ni ategu'r gwaith hwn ag archwiliadau lleol yn seiliedig ar risg, a nodwyd yn y Cynllun Archwilio ar gyfer 2018-19.
- 2 Mae'r gwaith a wnaed ers yr Adroddiad Gwella Blynyddol (AGB) diwethaf, gan gynnwys gwaith y rheoleiddwyr perthnasol, wedi'i nodi yn [Arddangosyn 2](#).

Mae'r Cyngor yn cyflawni ei ofynion statudol o ran gwelliant parhaus

- 3 Yn seiliedig ar y gwaith, ac yn gyfyngedig i'r gwaith, a wnaed gan Swyddfa Archwilio Cymru a rheoleiddwyr perthnasol, cred yr Archwilydd Cyffredinol fod y Cyngor yn debygol o gydymffurfio â gofynion Mesur Llywodraeth Leol (2009) yn ystod 2019-20.

Argymhellion a chynigion ar gyfer gwella

- 4 O ystyried yr amrywiaeth eang o wasanaethau a ddarperir gan y Cyngor a'r heriau y mae'n eu hwynebu, byddai'n anarferol pe na byddem yn dod o hyd i bethau y gellir eu gwella. Gall yr Archwilydd Cyffredinol:
 - wneud cynigion ar gyfer gwella – os gwneir cynigion i'r Cyngor, byddem yn disgwyl iddo weithredu arnynt a byddwn yn gwirio yr hyn sy'n digwydd;
 - gwneud argymhellion ffurfiol ar gyfer gwella – os gwneir argymhelliad ffurfiol, mae'n rhaid i'r Cyngor baratoi ymateb i'r argymhelliad hwnnw o fewn 30 diwrnod gwaith;
 - cynnal arolygiad arbennig, cyhoeddi adroddiad a gwneud argymhellion; ac
 - argymhell i weinidogion Llywodraeth Cymru eu bod yn ymyrryd mewn rhyw ffordd.
- 5 Yn ystod y flwyddyn, ni wnaeth yr Archwilydd Cyffredinol unrhyw argymhellion ffurfiol. Fodd bynnag, rydym ni wedi gwneud nifer o gynigion ar gyfer gwella ac ailadroddir y rhain yn yr adroddiad hwn. Byddwn yn monitro cynnydd o'i gymharu â'r cynigion hyn ac argymhellion perthnasol a wnaed yn ein hadroddiadau cenedlaethol ([Atodiad 3](#)) yn rhan o'n gwaith asesu gwelliant.

Gwaith archwilio, rheoleiddio ac arolygu yr adroddwyd arno yn ystod 2018-19

Arddangosyn 1: gwaith archwilio, rheoleiddio ac arolygu yr adroddwyd arno yn ystod 2018-19

Disgrifiad o'r gwaith a wnaed ers yr Adroddiad Gwella Blynyddol diwethaf, gan gynnwys gwaith y rheoleiddwyr perthnasol, pan fo hynny'n berthnasol

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Mawrth 2019	<p>Asesiad Risg a Sicrwydd</p> <p>Prosiect i nodi lefel y sicrwydd archwilio a/neu pan fydd angen rhagor o waith archwilio yn y dyfodol o ran y risgiau i'r Cyngor:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rhoi trefniadau priodol ar waith i sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio adnoddau; • rhoi trefniadau ar waith i sicrhau gwelliannau parhaus; a • gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth bennu amcanion llesiant a chymryd camau i'w cyrraedd. 	<p>Yn deillio o'r prosiect hwn, nodwyd gennym y pynciau canlynol i'w cynnwys yn ein cynllun archwilio yn y Cyngor ar gyfer 2019-20:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Adolygu cyflawniad y Rhaglen T22. Bydd yr adolygiad hwn yn ystyried i ba raddau y mae rhaglen weddnewid T22 y Cyngor yn cyflawni ei hamcanion; • Adolygiad dilynol o'r Gwasanaeth Adnoddau Cyfrannol Bydd yr adolygiad hwn yn dilyn argymhellion a wnaed gan yr Archwilydd Cyffredinol yn ei adroddiad adolygu'r Gwasanaeth Adnoddau Cyfrannol yn 2015. Caiff yr adolygiad ei gynnal yn y pedwar cyngor lleol sy'n aelod o'r Gwasanaeth Adnoddau Cyfrannol; ac • Adolygiad o Gynaliadwyedd Ariannol y Cyngor: Prosiect sy'n gyffredin i'r holl 	Amherthnasol

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
		<p>gynghorau lleol a fydd yn asesu cynaliadwyedd ariannol yn sgil heriau presennol a'r rhai y disgwylir yn y dyfodol.</p>	
Mawrth 2019	<p>Archwiliadau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015</p> <p>Archwilio i ba raddau y mae'r Cyngor wedi gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth gymryd y cam i ddatblygu model newydd ar gyfer darparu gwasanaethau gofal cymdeithasol i oedolion yn seiliedig ar dimau ardal er mwyn cyflawni'r amcan llesiant canlynol: ailgynllunio'r gwasanaethau i oedolion</p> <p>Dolen we i adroddiad Swyddfa Archwilio Cymru: Saesneg Cymraeg</p>	<p>Wrth gymryd y cam hwn a gweithredu'n unol â'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant, mae gan y Cyngor sawl enghraifft gadarnhaol o'r ffordd y mae wedi ystyried yr egwyddor datblygu cynaliadwy, yn enwedig o ran atal a chyfranogiad. Fodd bynnag, mae'r Cyngor yn cydnabod bod mwy i'w wneud i wreiddio pob un o'r pum ffordd o weithio'n gyson a gallai wella ei waith integreiddio o fewn y Cyngor a chyda phartneriaid allanol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wrth ddatblygu ei dimau seiliedig ar ardaloedd, mae'r Cyngor mewn sefyllfa well i ddiwallu anghenion byrdymor pobl ac mae ganddo ddealltwriaeth dda o'r manteision hirdymor posibl ond mae cyfleoedd i ystyried newidiadau ehangach mewn cymdeithas a all effeithio ar yr angen tymor hwy; • mae atal wrth galon y cam ac mae tystiolaeth o ddefnyddwyr gwasanaeth yn dangos bod hyn yn digwydd. Mae'r Cyngor yn ystyried yn rhagweithiol sut mae modd iddo ddangos effeithiolrwydd ei ddull ataliol o weithio; • mae'r Cyngor yn cydnabod yr angen i ddatblygu ei ffordd o integreiddio ymhellach. 	<p>Ni wnaethom unrhyw gynigion ar gyfer gwella yn yr adroddiad o archwiliadau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, ond fe wnaethom amlygu meysydd i'w datblygu y mae'r Cyngor yn bwriadu gweithredu arnynt.</p>

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
		<p>Nid yw'r Cyngor yn ystyried yn llawn sut mae'r cam hwn yn cyfrannu at ei amcanion llesiant eraill ac amcanion y bwrdd iechyd;</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae timau seiliedig ar ardaloedd yn cydweithio'n dda i gyflawni'r weledigaeth ond gallai'r Cyngor gydweithio'n fwy fyth yn fewnol ac ystyried sut y gallai effeithio ar amcanion llesiant cyrff eraill; • mae dull y Cyngor o gyfranogi wedi'i ddatblygu'n dda a chyfrannodd yn effeithiol at yr ail-ddyluniad. Gallai'r Cyngor ddatblygu ei ymgysylltiad â defnyddwyr gwasanaeth ymhellach i lywio gwaith dylunio a darparu'r gwasanaethau. 	
1 Hydref 2018	<p>Llythyr archwilio blynyddol 2017-18 Llythyr yn crynhoi'r negeseuon allweddol a gyfyd o gyfrifoldebau statudol yr Archwilydd Cyffredinol o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a'i gyfrifoldebau adrodd o dan y Cod Ymarfer Archwilio. Mae'r Llythyr Archwilio Blynyddol ar gael yn Atodiad 2 yr adroddiad hwn.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'i gyfrifoldebau o ran adrodd ariannol a defnyddio adnoddau; • rydym yn fodlon bod gan y Cyngor drefniadau priodol ar waith i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd ei ddefnydd o adnoddau; a • hyd yn hyn, nid yw ein gwaith ardstyio ceisiadau a ffurflenni grant wedi nodi materion sylweddol a fyddai'n effeithio ar gyfrifon 2017-18 neu systemau ariannol allweddol. 	Dim

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Archwiliad perfformiad lleol ar sail risg			
Ionawr 2019	<p>Adolygiad dilynol o'r Gwasanaeth Gwastraff</p> <p>Adolygiad dilynol o gynnydd y Cyngor o ran mynd i'r afael â'r cynigion ar gyfer gwella a wnaed yn ein Hadolygiad Dilynol o Reoli Gwastraff ym mis Mehefin 2015.</p> <p>Dolen we i adroddiad Swyddfa Archwilio Cymru</p> <p>Saesneg</p> <p>Cymraeg</p>	<p>Bu cynnydd y Cyngor wrth ymdrin â'n cynigion ar gyfer gwella yn araf ac mae rhai materion o bwys yn parhau, ond mae'r perfformiad wedi gwella gyda ffocws a momentwm o'r newydd i sicrhau gwelliannau cynaliadwy o fewn y gwasanaeth gwastraff:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bu'r Cyngor yn araf yn datblygu strategaeth integredig ar gyfer gwastraff, ond nid yw hyn wedi atal gwelliannau mewn perfformiad yn y tymor byr; • mae'r swyddogaeth graffu bellach yn cymryd mwy o ran yn natblygiad y gwasanaeth gwastraff, ond gellir cryfhau'r swyddogaeth honno ymhellach drwy herio'n fwy effeithiol; • erbyn hyn mae'r Cyngor yn hyrwyddo ei safonau gwasanaeth yn fwy gweithredol; • mae'r trefniadau ar gyfer cynllunio'r gweithlu a hyfforddi staff yn gwella, mae arferion gwaith bellach yn fwy cyson ac mae'r Cyngor yn ceisio lleihau ei ddibyniaeth ar staff asiantaeth; • cyflwynodd y Cyngor gytundeb lefel gwasanaeth ar gyfer trefniadau cynnal a chadw cyffredinol rhwng gwasanaethau Fflyd a Gwastraff ym mis Gorffennaf 2018; 	<p>Dim</p> <p>Er nad yw'r adroddiad hwn yn cynnwys unrhyw gynigion eraill ar gyfer gwella, nododd yr adroddiad materion o bwys sy'n weddill.</p> <p>Sef:</p> <ul style="list-style-type: none"> • egluro cyfeiriad strategol y gwasanaeth gwastraff fel bo modd sicrhau canlyniadau gwell a chynaliadwy ar gyfer rheoli gwastraff; • gwella'r trefniadau ar gyfer monitro a rheoli risgiau lefel gwasanaeth ar gyfer gwastraff; a • chryfhau atebolrwydd a her y swyddogaeth graffu.

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
		<ul style="list-style-type: none"> • mae'r Cyngor wedi gwella'r wybodaeth y mae'n ei darparu i aelodau am berfformiad contractau; • nid yw'r Cyngor wedi cyflwyno'r gwelliannau angenrheidiol eto i drefniadau rheoli perfformiad gweithwyr gwastraff; • mae'r Cyngor bellach yn defnyddio ystod ehangach o ddulliau i gyfathrebu ynghylch y gwasanaethau gwastraff er mwyn hysbysu preswylwyr; • mae'r Cyngor wedi gwneud cynnydd wrth gryfhau ei drefniadau rheoli risg strategol ar gyfer y gwasanaeth gwastraff, ond mae angen iddo sicrhau bod risgiau gweithredol yn cael eu rheoli'n effeithiol; ac • nid yw'r Cyngor wedi monitro ei gynnydd yn ddigonol wrth ymdrin â'n cynigion ar gyfer gwella yn 2015. 	
Mai 2019	<p>Adolygiad Thematig – Safbwynt Defnyddwyr Gwasanaeth Canolbwyntiodd adolygiad defnyddwyr gwasanaeth ar ailgylchu gwastraff bwyd yn ardal Trefethin yn y Fwrdeistref Sirol. Roedd yr adolygiad yn ceisio deall beth sy'n sbarduno cyfraddau</p>	<p>Mae defnyddwyr gwasanaeth yn fodlon â'r gwasanaeth gwastraff bwyd, ond gallai'r Cyngor ddefnyddio safbwyntiau'r trigolion i archwilio ymhellach gyfleoedd i gynyddu cyfranogiad:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae'r defnyddwyr gwasanaeth presennol o'r farn bod y Cyngor wedi cynllunio ei wasanaeth gwastraff bwyd gan ystyried eu 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dylai'r Cyngor ystyried proffil oedran ac anghenion amrywiol grwpiau penodol o drigolion wrth gynllunio ymyriadau i helpu i gynyddu nifer y trigolion sy'n ailgylchu gwastraff bwyd. 2. Dylai'r Cyngor sicrhau bod ei ymyriadau yn y dyfodol ym maes ailgylchu gwastraff bwyd yn canolbwyntio ar leihau gwastraff bwyd

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
	ailgylchu bwyd is yn y gymuned honno.	<p>hanghenion ond mae cyfranogiad ar draws gwahanol gymunedau yn amrywio'n fawr.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ar y cyfan, mae'r defnyddwyr presennol yn fodlon ag ansawdd y gwasanaeth a'r mynediad ato ond nodwyd awgrymiadau ganddynt ynghylch sut i'w wella. • Mae defnyddwyr gwasanaeth yn fodlon â modd y Cyngor o gyfathrebu â nhw ond nid oedd rhai o'r farn y bydd y Cyngor yn gwella'r gwasanaeth gwastraff bwyd. 	<p>yn ogystal â chymau i gynyddu cyfranogiad.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Wrth ystyried newidiadau i'r gwasanaeth yn y dyfodol, fel newidiadau i fapiau gwastraff bwyd, dylai'r Cyngor sicrhau ymgysylltiad llawn â thrigolion wrth helpu i ddeall a chynllunio'r newid hwn. 4. Dylai'r Cyngor roi gwybod i drigolion am ei benderfyniad i osod cadis Brown ar eu hochrau ar ôl casglu gwastraff bwyd. 5. Dylai'r Cyngor fonitro'r modd y caiff cadis Brown eu gadael ar ôl casglu gwastraff bwyd i sicrhau bod hyn yn bodloni ei safon gwasanaeth. 6. Dylai'r Cyngor ystyried y gwelliannau a awgrymwyd gan drigolion i'r gwasanaeth gwastraff bwyd. 7. Dylai'r Cyngor sicrhau ei fod yn targedu'r cyfathrebu ynghylch ei Wasanaeth Casglu â Chymorth tuag at y rhai hynny sy'n debygol o fod yn gymwys. 8. Dylai'r Cyngor archwilio a fyddai'r gwelliannau a awgrymwyd gan drigolion i'r modd o gyfathrebu ynghylch y gwasanaeth gwastraff bwyd

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
			<p>yn golygu y byddai mwy o drigolion yn cymryd rhan.</p> <p>9. Dylai'r Cyngor archwilio sut i wella gallu trigolion i gysylltu â'r gwasanaeth gwastraff yn rhwydd gan gynnwys codi ymwybyddiaeth o Ap Torfaen.</p>
Gorffennaf 2019	<p>Adolygu trefniadau llywodraethu Rhaglen Drawsnewid (T22) y Cyngor.</p> <p>Dylai'r adolygiad roi sicrwydd bod trefniadau llywodraethu y Cyngor yn cefnogi cyflawniad Cynllun Corfforaethol y Cyngor yn effeithlon ac yn effeithiol.</p>	<p>Mae trefniadau llywodraethu gwell yn ogystal ag ymrwymiad ac egni clir yn cefnogi Rhaglen T22 wedi'i hadnewyddu ond mae angen cryfhau rhai dulliau sicrhau a chydbwysu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae blaenoriaethau'r Cyngor ar gyfer trawsnewid yn glir ac maent wedi'u cyfochri â'i gynlluniau ariannol tymor canolig, a gall hyn fod yn gryfach wrth iddo gytuno ar ei fodel gweithredu ar gyfer y dyfodol; • mae'r Cyngor wedi cryfhau ei drefniadau llywodraethu ar gyfer y Rhaglen T22 (Cam 2) wedi'i adnewyddu ac mae'n deall yn gyffredinol y swyddogaethau a'r cyfrifoldebau, ond mae angen egluro cyfranogiad Craffu a swyddogaethau'r Pennaeth Caffael a'r Swyddog Monitro; • mae uwch arweinwyr y Cyngor wedi rhoi ymrwymiad ac egni sylweddol i ail-bwysleisio'r Rhaglen yn ystod y chwe mis 	<p>C1 Cryfhau trefniadau llywodraethu'r Rhaglen T22 trwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • egluro cyfranogiad: <ul style="list-style-type: none"> – Craffu; – Caffael; a – Chyngor cyfreithiol / Swyddog Monitro • cryfhau'r ddealltwriaeth a rennir rhwng Bwrdd a Chabinet y Rhaglen (y Grŵp sy'n Noddi) ar amserlenni ar gyfer penderfyniadau allweddol y Rhaglen T22; • sefydlu dull cadarn o adolygu a gwerthuso effeithiolrwydd trefniadau llywodraethu'r Rhaglen.

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
		<p>diwethaf, ac maent wedi nodi bod angen mwy o gapasiti rheoli rhaglen; ac</p> <ul style="list-style-type: none"> • nid yw'r Cyngor wedi datblygu'n llawn ei ddull o werthuso effeithiolrwydd ei drefniadau llywodraethu T22. 	

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Cynllunio ac adrodd ar welliant			
Ebrill 2018	Archwiliad Swyddfa Archwilio Cymru o'r cynllun gwella blynyddol Adolygiad o gynlluniau cyhoeddedig y Cyngor ar gyfer cyflawni amcanion gwella.	Mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'i ddyletswyddau statudol o ran cynllunio gwelliant.	Dim
Tachwedd 2018	Archwiliad Swyddfa Archwilio Cymru o'r asesiad blynyddol o berfformiad Adolygiad o asesiad cyhoeddedig o berfformiad y Cyngor.	Mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'i ddyletswyddau statudol o ran adrodd ar welliant.	Dim
Adolygiadau gan gyrff arolygu a rheoleiddio			
Nid oes unrhyw adolygiadau gan gyrff arolygu a rheoleiddio wedi'u cynnal yn ystod cyfnod yr adroddiad hwn			

Atodiad 1

Statws yr adroddiad

Mae Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 (y Mesur) yn ei gwneud yn ofynnol i'r Archwilydd Cyffredinol gynnal asesiad gwella blynyddol sy'n edrych i'r dyfodol, a chyhoeddi adroddiad gwella blynyddol, ar gyfer pob awdurdod gwella yng Nghymru. Mae gan awdurdodau gwella (a ddiffinnir yn gynghorau lleol, parciau cenedlaethol ac awdurdodau tân ac achub) ddyletswydd gyffredinol i 'wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus wrth arfer [eu] swyddogaethau.'

Mae'r asesiad gwella blynyddol yn ystyried y tebygolrwydd y bydd awdurdod yn cydymffurfio â'i ddyletswydd i wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus. Yr asesiad hefyd yw'r prif ddarn o waith sy'n galluogi'r Archwilydd Cyffredinol i gyflawni ei ddyletswyddau. Mae staff Swyddfa Archwilio Cymru, ar ran yr Archwilydd Cyffredinol, yn llunio'r adroddiad gwella blynyddol. Mae'r adroddiad yn cyflawni dyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol o dan adran 24 y Mesur, trwy grynhoi ei waith archwilio ac asesu mewn adroddiad gwella blynyddol a gyhoeddir ar gyfer pob awdurdod. Mae'r adroddiad hefyd yn cyflawni ei ddyletswyddau o dan adran 19 i gyflwyno adroddiad sy'n ardystio ei fod wedi cynnal asesiad gwella o dan adran 18 ac yn nodi (o ganlyniad i'w archwiliad o'r cynllun gwella o dan adran 17) a yw'n credu bod yr awdurdod wedi cyflawni ei ddyletswyddau cynllunio gwelliannau o dan adran 15.

Gall yr Archwilydd Cyffredinol hefyd, dan rai amgylchiadau, gynnal arolygiadau arbennig (o dan adran 21), a gaiff eu hadrodd i'r awdurdod a Gweinidogion, ac y gall eu cyhoeddi (o dan adran 22). Gweithgaredd ategol pwysig i'r Archwilydd Cyffredinol yw cydlynu gwaith asesu a rheoleiddio (sy'n ofynnol o dan adran 23), sy'n ystyried rhaglen waith gyffredinol yr holl reoleiddwyr perthnasol mewn awdurdod gwella. Gall yr Archwilydd Cyffredinol hefyd ystyried gwybodaeth a rennir gan reoleiddwyr perthnasol (o dan adran 33) yn ei asesiadau.

Atodiad 2

Llythyr Archwilio Blynyddol

Cyfeirnod TCBC/JM/GTR

Dyddiad 1 Hydref 2018

Tudalennau 1 o 3

Ms Alison Ward
Prif Weithredwr
Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen
Canolfan Ddinesig
Pont-y-pŵl
NP4 6YB

Annwyl Alison

Llythyr Archwilio Blynyddol – Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen 2017-18

Mae'r llythyr hwn yn crynhoi'r negeseuon allweddol a gyfyd o'n cyfrifoldebau statudol o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a'n cyfrifoldebau adrodd o dan y Cod Ymarfer Archwilio.

Mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'i gyfrifoldebau o ran adrodd ariannol a defnyddio adnoddau

Cyfrifoldeb y Cyngor yw:

- rhoi systemau rheoli ar waith i sicrhau rheoleidd-dra a chyfreithlondeb trafodiadau a sicrhau bod ei asedau yn ddiogel;
- cynnal cofnodion cyfrifyddu cywir;
- paratoi Datganiad o Gyfrifon yn unol â gofynion perthnasol; a
- sefydlu trefniadau priodol i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd ei ddefnydd o adnoddau, ac adolygu hyn yn gyson.

Mae Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn ei gwneud yn ofynnol imi:

- roi barn archwilio ar y datganiadau cyfrifyddu;
- adolygu trefniadau'r Cyngor i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd ei ddefnydd o adnoddau; a
- chyflwyno tystysgrif yn cadarnhau ein bod ni wedi cwblhau'r archwiliad o'r cyfrifon.

Mae awdurdodau lleol yng Nghymru yn paratoi eu datganiadau cyfrifyddu yn unol â gofynion Cod Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig. Mae'r Cod hwn wedi'i seilio ar y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol. Ar 27 Mehefin 2018, gwnaethom ni gyflwyno barn archwilio ddiarnod ar y datganiadau cyfrifyddu yn cadarnhau eu bod yn cyflwyno darlun gwir a theg o sefyllfa a thrafodion Ariannol y Cyngor. Mae ein hadroddiad wedi'i gynnwys yn y Datganiad o Gyfrifon. Adroddwyd y materion allweddol a oedd yn deillio o'r archwiliad o'r cyfrifon i aelodau'r Pwyllgor Archwilio yn ein hadroddiad o'r Archwiliad o'r Datganiadau Ariannol ar 13 Mehefin 2018.

- Mae'r Cyngor yn parhau i arddangos trefniadau effeithiol wrth baratoi ei ddatganiadau ariannol, gan ein galluogi ni i gwblhau ein harchwiliad ar 27 Mehefin 2018, ymhell o flaen y dyddiad terfyn statudol, sef 30 Medi. Mae'r Cyngor wedi parhau i ddarparu datganiadau ariannol drafft o safon dda a dogfennau gwaith ategol i'w harchwilio. Roedd y rhain ar gael i ni er mwyn i ni gael dechrau ar ein gwaith maes archwilio ar 14 Mai 2018.
- Cywirodd y rheolwyr bob camddatganiad a nodwyd yn ystod ein harchwiliad o'r datganiadau ariannol.
- Nodwyd cywiriad gennym i Gyfrif Incwm a Gwariant y Cyngor o £10.445 miliwn yn sgil trosglwyddo asedau a rhwymediagethau Pensiynau'r Gwasanaeth Cysoni Cynlluniau allan o ddatganiadau ariannol y Cyngor.
- Nodwyd cywiriad gennym o £80,664 yn gysylltiedig â gwariant ysgolion nad oedd wedi'i gronni.
- Nodwyd bod ased fferm gwerth £611,000 wedi'i hepgor yn anghywir o'r tabl ailbrisiadau. Effeithio hyn ar y tabl Eiddo, Offer a Chyfarpar ac yn llifo trwyddo i'r Datganiad Cynhwysfawr o Incwm a Gwariant.
- Gwnaethom ni nodi un argymhelliad o ran rheoliadau mewnol pan na chaiff cyfrifon o dan £200,000 eu hadolygu. Gwnaethom ni dynnu sylw'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu at y risg y gallai cyfrifon amhriodol neu wallus o dan £200,000 gael eu prosesu ac effeithio ar y datganiadau ariannol.
- Yn rhan o'n gwaith, fe wnaethom hefyd gynnal ein harchwiliad o ddatganiadau ariannol Cronfa Bensiwn Gwent Fwyaf ac ni nodwyd unrhyw faterion o bwys.

Rydym yn fodlon bod gan y Cyngor drefniadau priodol ar waith i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd ei ddefnydd o adnoddau

Mae ein hystyriaeth o drefniadau'r Cyngor i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd wedi'i seilio ar y gwaith archwilio a wnaed ar y cyfrifon, yn ogystal â dibynnu ar y gwaith a wnaed o dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009. Bydd yr Archwilydd Cyffredinol yn dwyn sylw at feysydd lle nad yw effeithiolrwydd y trefniadau wedi amlygu'i hun hyd yma neu feysydd y gellid eu gwella pan fydd yn cyhoeddi ei Adroddiad Gwella Blynnyddol.

Gwnaethom ni gyflwyno tystysgrif yn cadarnhau bod yr archwiliad o'r cyfrifon wedi'i gwblhau ar 27 Mehefin 2018.

Hyd yn hyn, nid yw ein gwaith ardystio ceisiadau a ffurflenni grant wedi nodi materion sylweddol a fyddai'n effeithio ar gyfrifon 2017-18 neu systemau ariannol allweddol.

Bydd adroddiad manylach ar ein gwaith ardystio grantiau yn dilyn ym mis Ionawr 2019 pan fydd rhaglen ardystio eleni wedi'i chwblhau.

Disgwylir ar hyn o bryd y bydd y ffi archwilio ariannol ar gyfer 2017-18 yn unol â'r ffi y cytunwyd arni ac a nodir yn y Cynllun Archwilio Blynyddol.

Yn gywir,

Grant Thornton UK LLP

Grant Thornton UK LLP

Ar gyfer ac ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru

Atodiad 3

Argymhellion adroddiadau cenedlaethol 2018-19

Arddangosyn 2: argymhellion adroddiadau cenedlaethol 2018-19

Crynodeb o'r cynigion ar gyfer gwella sy'n berthnasol i lywodraeth leol, sydd wedi'u cynnwys mewn adroddiadau cenedlaethol a gyhoeddwyd gan Swyddfa Archwilio Cymru ers cyhoeddi'r Adroddiad Gwella Blynyddol diwethaf.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Hydref 2018	<u>Caffael Capasiti Trin</u> <u>Gwastraff Gweddilliol a</u> <u>Gwastraff Bwyd</u>	<p>A1 Mae'r rhagamcanion ar gyfer y tri phrosiect gwastraff gweddilliol yn y Rhaglen yn tybio y bydd cyfanswm y gwastraff gweddilliol yn cynyddu hyd ddiwedd y contractau, ar draws y 14 o gynghorau sy'n cymryd rhan. Os yw'r rhagamcanion hyn yn gywir, byddai angen i rywbeth mawr ddigwydd ar ôl 2040 er mwyn cyrraedd sefyllfa dim gwastraff ar draws yr ardaloedd cyngor hyn erbyn 2050. Os nad yw'r rhagamcanion yn gywir, ceir risg y bydd cynghorau'n talu am gapasiti na fydd ei angen arnynt. Rydym yn argymhell y dylai Llywodraeth Cymru:</p> <ul style="list-style-type: none">• wrth adolygu strategaeth Tuag at Ddyfodol Diwastraff, ystyried sut mae ei huchelgais o sicrhau na cheir unrhyw wastraff gweddilliol erbyn 2050 yn gyson â'r rhagamcanion cyfredol ar gyfer trin gwastraff gweddilliol; a• gweithio gyda chynghorau i ystyried effaith newidiadau mewn rhagamcanion ar gost debygol prosiectau gwastraff gweddilliol, ac unrhyw

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
		<p style="text-align: center;">gamau lliniarol y mae angen eu cymryd i reoli'r costau hyn.</p> <p>A2 Hyd yma, mae cymorth rhaglen Llywodraeth Cymru wedi canolbwyntio'n bennaf ar ddatblygu a chaffael prosiectau. Gan fod y rhan fwyaf o'r prosiectau bellach yn weithredol, mae'r sylw wedi troi tuag at reoli contractau. Rydym yn argymhell y dylai Llywodraeth Cymru barhau i oruchwylio prosiectau yn ystod y cam gweithredol drwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • adeiladu ar ei model presennol, lle mae'n darparu unigolion profiadol i gynorthwyo i ddatblygu a chaffael prosiectau, a gwneud yn siŵr bod mewnbwn ar gael er mwyn cynorthwyo i reoli contractau os oes angen; • nodi ei disgwyliadau gan gynghorau o ran rheoli contractau; • sicrhau bod partneriaethau'n ailystyried eu rhagamcanion gwastraff a'r risgiau cysylltiedig bob hyn a hyn, er enghraifft er mwyn adlewyrchu amcanestyniadau cyfredol o'r boblogaeth neu ragolygon economaidd; a • chael gwybodaeth reoli sylfaenol gan bartneriaethau ynghylch ffioedd clwyd a daladwy, faint o wastraff a anfonwyd i'r cyfleusterau ac ansawdd gwasanaeth y contractwr.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Tachwedd 2018	<u>Gwasanaethau Llywodraeth Leol i Gymunedau Gwledig</u>	<p>A1 O ganlyniad i newidiadau economaidd-gymdeithasol, seilwaith gwan a newidiadau yn y ffordd o ddarparu gwasanaethau a chyfleusterau allweddol, mae cymunedau yng Nghymru wledig wedi dod yn elfen weddilliol.</p> <p>Argymhellwn fod Llywodraeth Cymru yn cefnogi cyrff cyhoeddus i weithredu dull mwy integredig o ddarparu gwasanaethau mewn ardaloedd gwledig trwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • adfywio rhaglenni grant gwledig er mwyn creu strwythurau ariannol cynaliadwy, gyda dyraniadau aml-flwyddyn; a • chynorthwyo pobl a busnesau i fanteisio i'r eithaf ar gysylltedd digidol trwy raglenni cymorth busnes ac addysg oedolion mwy effeithiol, wedi eu targedu. <p>A2 Mae rôl Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus yn esblygu ond mae yna gyfleoedd i fynegi cydweledigaeth gliriach a mwy uchelgeisiol ar gyfer Cymru wledig (gweler paragraffau 2.2 i 2.9 a 2.28 i 2.31). Argymhellwn fod gwasanaethau cyhoeddus sy'n bartneriaid i'r Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus yn ymateb yn fwy effeithiol i'r heriau y mae cymunedau gwledig yn eu hwyneb trwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • asesu cryfderau a gwendidau eu cymunedau gwledig gwahanol gan ddefnyddio Offeryn Prawfesur Gwledig Llywodraeth Cymru ac adnabod y camau lleol a strategol y mae arnynt

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
		<p>angen eu cymryd i gefnogi cynaliadwyedd cymunedol a chytuno arnynt; a</p> <ul style="list-style-type: none"> • sicrhau bod y Cynllun Llesiant Lleol yn cyflwyno gweledigaeth sy'n fwy gobeithiol ac uchelgeisiol ar gyfer 'lle' gyda chydflaenoriaethau a gyd-gynhyrchwyd gan bartneriaid, ar y cyd â dinasyddion, i roi sylw i heriau y cytunwyd arnynt. <p>A3 Er mwyn cynorthwyo i gynnal cymunedau gwledig, mae ar wasanaethau cyhoeddus angen meddwl yn wahanol yn y dyfodol (gweler paragraffau 3.1 i 3.12). Argymhellwn fod cynghorau yn darparu ymateb sy'n fwy effeithiol i'r heriau y mae cymunedau gwledig yn eu hwynebu trwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sicrhau bod gan gomisiynwyr gwasanaethau ddata ar gostau a gwybodaeth ansoddol ar y dewis llawn o opsiynau sydd ar gael ar gyfer gwasanaethau; a • defnyddio barn dinasyddion am ba mor fforddiadwy, hygyrch, digonol, derbyniol ac 'ar gael' y mae gwasanaethau'r cyngor i deilwra sut i ddarparu ac integreiddio gwasanaethau. <p>A4 Er mwyn cynorthwyo i gynnal cymunedau gwledig, mae ar wasanaethau angen gwneud pethau'n wahanol yn y dyfodol (gweler paragraffau 3.1 i 3.12). Argymhellwn fod cynghorau yn gwneud mwy i ddatblygu cydnerthedd cymunedol a hunangymorth trwy:</p>

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
		<ul style="list-style-type: none"> • weithio gyda chyrff perthnasol fel Canolfan Cydweithredol Cymru i gefnogi menter gymdeithasol a modelau busnes mwy cydweithredol; • darparu allgymorth cymunedol wedi'i deilwra ar gyfer y rheini sy'n wynebu rhwystrau niferus sy'n eu hatal rhag defnyddio gwasanaethau cyhoeddus a chael gwaith; • gwella ac adnabod rôl cynghorau tref a chymuned trwy fanteisio ar eu gwybodaeth leol a'u cefnogi i wneud mwy; • annog ymagwedd fwy integredig at ddarparu gwasanaethau mewn ardaloedd gwledig trwy sefydlu hybiau cymunedol sy'n rhychwantu gwasanaethau cyhoeddus, rhwydweithiau arbenigedd a chlystyrau o wasanaethau cynghori ac atal; • galluogi gweithredu lleol trwy gefnogi trosglwyddiad asedau cymunedol ac adnabod yr asedau hynny y byddai'n addas eu trosglwyddo, a sicrhau bod y systemau cywir ar waith i wneud i bethau ddigwydd; a • gwella arweiniad yn y gymuned trwy ddatblygu rhwydweithiau o ddiddordeb, hyfforddiant a choetsio ac annog unigolion i wirfoddoli.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Tachwedd 2018	<u>Rheoli Gwastraff yng Nghymru: Ailgylchu Trefol</u>	<p>A1 O waith meincnodi, gwelwyd bod yr amrywiaeth yng nghost rhai gwasanaethau rheoli gwastraff yn destun syndod (paragraffau 1.31-1.39). Dylai Llywodraeth Cymru weithio gyda chynghorau i gael dealltwriaeth well o'r rhesymau wrth wraidd yr amrywio mewn gwariant ar wasanaethau rheoli gwastraff sydd i bob pwrpas yr un peth, a sicrhau y rhoddir cyfrif am gostau rheoli gwastraff mewn modd cyson.</p> <p>A2 Mae Llywodraeth Cymru o'r farn fod ei Glasbrint Casgliadau, o'i weithredu'n optimaidd, yn cynnig y dull mwyaf cost-ffeithiol yn gyffredinol o gasglu adnoddau ailgylchadwy, ond yn bwriadu gwneud gwaith dadansoddi pellach (paragraffau 1.40-1.51). Wrth ddadansoddi ymhellach er mwyn cael dealltwriaeth well o'r rhesymau wrth wraidd y gwahaniaethau yn y costau a adroddwyd gan gynghorau, a'r effaith ar gostau lle mabwysiadwyd y Glasbrint Casgliadau gan y cynghorau, argymhellwn y dylai Llywodraeth Cymru:</p> <ul style="list-style-type: none"> • archwilio sut y gallai'r gost o gasglu deunyddiau ailgylchadwy sych effeithio ar gyfanswm y gost o ddarparu gwasanaethau rheoli gwastraff ar garreg y drws i aelwydydd; a • chymharu'r costau gwirioneddol â'r costau a fodelwyd yn flaenorol yn rhan o'r adolygiad a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru o'r Glasbrint

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
		<p style="text-align: center;">Casgliadau, yn achos cynghorau sydd bellach yn gweithredu'r Glasbrint Casgliadau.</p> <p>A3 Yn lle'r targedau ailgylchu cyfredol sy'n seiliedig ar bwysau, mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i ystyried opsiynau amgen a all ddangos yn well sut y mae'n cyrraedd y nod o ran ei hól troed ecolegol a lleihau allyriadau carbon (paragraffau 2.38-2.45). Argymhellwn y dylai Llywodraeth Cymru gyflwyno mesurau perfformiad i ddisodli neu ategu'r targed cyfredol i ailgylchu, compostio ac ailddefnyddio gwastraff. Pwrpas y mesurau hynny fyddai canolbwyntio o'r newydd wrth ailgylchu ar yr adnoddau gwastraff sy'n cael yr effaith fwyaf o ran lleihau carbon ac/neu sydd yn brin. Rydym yn cydnabod y gallai fod angen i Lywodraeth Cymru ystyried fforddiadwyedd casglu data ar gyfer unrhyw ddull arall o fesur.</p> <p>A4 Wrth ailwampio Tuag at Ddyfodol Diwastraff, mae angen i Lywodraeth Cymru ddangos bod y manteision cynaliadwyedd ehangach a geisir drwy ailgylchu trefol yn cynnig gwerth, ac na ellir defnyddio dulliau eraill rhwyddach a rhatach i'w sicrhau, gan gynnwys ymyraethau rheoli gwastraff eraill, ond heb gyfyngu i hynny o reidrwydd (paragraffau 2.52-2.53). Yn y strategaeth gwastraff ddiwygiedig, dylai Llywodraeth Cymru ddangos ei bod hi nid yn unig yn bosibl i ailgylchu cyfran fwy o wastraff trefol, ond y bydd gwneud hynny'n sicrhau'r cyfraniad</p>

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
		<p>mwyaf posibl ganddi tuag at gyflawni amcanion datblygu cynaliadwy.</p>
Tachwedd 2018	<p><u>Darparu Gwasanaethau Llywodraeth Leol i Gymunedau Gwledig</u></p>	<p>A1 Mae angen i awdurdodau lleol wneud mwy i sicrhau bod y broses o Drosglwyddo Asedau Cymunedol yn symlach ac yn fwy deniadol, helpu i feithrin gallu Cyngorau Cymuned a Thref, rhoi rhagor o arweiniad iddynt o ran sicrhau cyllid, a gofalu eu bod yn cefnogi modelau datblygu cymunedol eraill, er enghraifft mentrau cymdeithasol sy'n cefnogi gwerth cymdeithasol a chyfranogiad dinasyddion. At hynny, rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol yn monitro ac yn cyhoeddi nifer yr achosion o Drosglwyddo Asedau Cymunedol ac yn mesur effaith gymdeithasol trosglwyddiadau o'r fath.</p> <p>A2 Mae gan awdurdodau lleol gyfle sylweddol i ddarparu gwell help a chymorth, a hynny mewn modd mwy amlwg, cyn, yn ystod, ac ar ôl y broses o drosglwyddo asedau cymunedol. Down i'r casgliad bod yna gryn le i wella'r gwaith cynllunio busnes a pharatoi ar gyfer trosglwyddo asedau cymunedol, yn ogystal â'r ôl-ofal. Rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol yn gwneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nodi rôl trosglwyddo asedau cymunedol wrth sefydlu canolfannau cymunedol, rhwydweithiau arbenigedd a chlystyrau o wasanaethau cynghori ac atal;

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
		<ul style="list-style-type: none"> • gweithio gyda chynghorau tref a chymuned i feithrin eu gallu i ymgymryd â rhagor o gynlluniau Trosglwyddo Asedau Cymunedol; • nodi'r asedau sy'n addas i gael eu trosglwyddo, ac egluro'r hyn y mae angen i'r awdurdod ei wneud i'w galluogi i gael eu trosglwyddo; • sicrhau bod eu polisiau o ran Trosglwyddo Asedau Cymunedol yn cwmpasu'r canlynol yn ddigonol: ôl-ofal, cefnogaeth hirdymor, cymorth ôl-drosglwyddo, cyfeirio at fynediad at gyllid, a rhannu'r dysgu ynghylch yr hyn sy'n gweithio'n dda; a • cefnogi arweinyddiaeth yn y gymuned trwy ddatblygu rhwydweithiau o ddiddordeb a hyfforddiant, ac annog unigolion i wirfoddoli.
Rhagfyr 2018	<p><u>Aeddfedrwydd llywodraeth leol o ran y defnydd o ddata</u></p>	<p>A1 Mae Rhan 1 o'r adroddiad yn amlygu pwysigrwydd creu diwylliant data cryf ac arweinyddiaeth eglur i wneud gwell defnydd o ddata. Rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol yn gwneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sicrhau bod ganddynt weledigaeth eglur sy'n trin data fel adnodd allweddol; • sefydlu safonau a chodau data corfforaethol y mae pob gwasanaeth yn eu defnyddio ar gyfer eu data craidd;

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
		<ul style="list-style-type: none"> • ymgymryd ag archwiliad i bennu'r data sy'n cael eu cadw gan wasanaethau ac i nodi unrhyw gofnodion a cheisiadau am wybodaeth ddyblyg; a • chreu cyfrif cwsmer integredig canolog fel porth i wasanaethau. <p>A2 Er ei bod yn bwysig bod awdurdodau'n cydymffurfio â'r ddeddfwriaeth diogelu data berthnasol, mae Rhan 2 o'r adroddiad yn nodi'r angen iddynt hefyd rannu data â phartneriaid er mwyn sicrhau bod dinasyddion yn cael gwasanaethau effeithlon ac effeithiol. Er nad yw hyn yn golygu bod y ddeupeth hyn yn annibynnol ar ei gilydd, mae ansicrwydd ynghylch cyfrifoldebau diogelu data yn golygu nad yw rhai swyddogion yn rhannu data, hyd yn oed lle bo cytundeb mewn bodolaeth i roi gwybodaeth i bartneriaid.</p> <p>Rydym yn argymhell bod awdurdodau yn gwneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • darparu hyfforddiant diweddarau i reolwyr gwasanaethau i sicrhau eu bod yn gwybod pryd y gallant rannu data ai peidio, a'r math o ddata y gallant eu rhannu; ac • adolygu a diweddarau protocolau rhannu data er mwyn sicrhau eu bod yn cefnogi gwasanaethau i gyflawni eu cyfrifoldebau rhannu data. <p>A3 Yn Rhan 3 o'n hadroddiad, rydym yn dod i gasgliad bod adnoddau digonol a gallu digonol yn heriau parhaus. Fodd bynnag, heb uwchsgilio staff i wneud gwell defnydd o ddata,</p>

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
		<p>mae awdurdodau yn colli cyfleoedd i wella eu heffeithlonrwydd a'u heffeithiolrwydd. Rydym yn argymhell bod awdurdodau yn gwneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dynodi staff sydd â rôl yn y broses o ddadansoddi a rheoli data i gael gwared ar ddyblygu, ac i ryddhau adnoddau i feithrin a datblygu'r gallu i ddefnyddio data; a • buddsoddi yn sgiliau dadansoddi, cloddio a segmentu data y staff, a chefnogi eu datblygiad. <p>A4 Mae Rhan 4 o'n hadroddiad yn amlygu bod gan awdurdodau ragor i'w wneud mewn perthynas â chreu diwylliant gwneud penderfyniadau dan arweiniad data, ac o ran datgloi potensial y data y maent yn eu cadw. Rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol yn gwneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gosod safonau adrodd ar ddata i sicrhau bod y safonau data gofynnol yn ategu'r broses o wneud penderfyniadau; a • sicrhau bod mwy o ddata agored ar gael.
Mawrth 2019	<u>Rheoli Gwastraff yng Nghymru – Atal Gwastraff</u>	<p>A1 Cynyddu'r pwyslais ar atal gwastraff er mwyn adlewyrchu amcanion cyffredinol Tuag at Ddyfodol Diwastraff</p> <p>Awgryma'r data sydd ar gael ar faint o wastraff a gynhyrchir bod cynnydd cymysg o ran cyflawni targedau atal gwastraff Llywodraeth Cymru. Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru:</p>

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
		<p>a) ailedrych ar y flaenoriaeth berthnasol y mae'n ei rhoi i ailgylchu ac atal gwastraff fel rhan o'i hadolygiad o Tuag at Ddyfodol Diwastraff;</p> <p>b) gosod y disgwyliadau ar wahanol sefydliadau a sectorau ar gyfer atal gwastraff yn eglur; ac</p> <p>c) ailedrych ar ei thargedau atal gwastraff cyffredinol a'r ffordd y mae wedi mynd ati i'w monitro, gan ystyried y cynnydd hyd yn hyn, enghreifftiau o wledydd eraill ac yng nghyd-destun yr amcanestyniadau cyfredol am wastraff a fydd yn cael ei gynhyrchu hyd at 2050.</p> <p>A2 Gwella data ar wastraff masnachol, diwydiannol, adeiladu a dymchwel</p> <p>Mae Llywodraeth Cymru yn bartner mewn gwaith cychwynnol i asesu dichonoldeb datblygu datrysiad digidol newydd i olrhain yr holl wastraff. Os na fydd yr opsiwn dewisol hwn yn llwyddo, argymhellwn fod Llywodraeth Cymru yn gweithio gyda Cyfoeth Naturiol Cymru i archwilio costau a buddion opsiynau eraill i wella'r data ar wastraff nad yw'n drefol yng Nghymru, gan gynnwys pwerau ychwanegol i ofyn am ddata gwastraff gan fusnesau.</p> <p>A3 Gwella cyfrifoldeb cynhyrchwyr a defnyddio ysgogiadau mwy cyfreithiol, ariannol a chyllidol</p> <p>Mae gan Lywodraeth Cymru gyfleoedd i ddylanwadu ar atal gwastraff drwy ddeddfwriaeth a chymelliadau ariannol. Gall hefyd ddylanwadu ar newidiadau ar lefel y DU, lle nad yw materion cyllidol wedi eu datganoli. Argymhellwn fod</p>

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
		Llywodraeth Cymru yn ystyried a oes angen darpariaethau i ehangu cyfrifoldebau cynhyrchwyr ac oes angen defnyddio pwerau ariannol fel amodau grant, mesurau cyllidol a thaliadau a chymelliadau cwsmeriaid i hyrwyddo a blaenoriaethu'r gwaith o atal gwastraff.
Mehafin 2019	<u>Effeithiolrwydd Awdurdodau Cynllunio Lleol yng Nghymru</u>	<p>A1 Mae Rhan 1 o'r adroddiad yn nodi cymhlethdodau'r system gynllunio gan ddangos faint o her ydyw i awdurdodau cynllunio lleol ymgysylltu'n effeithiol â rhanddeiliaid a'u cynnwys mewn dewisiadau a phenderfyniadau. Er mwyn gwella'r modd y mae rhanddeiliaid yn cael eu cynnwys a pherchnogaeth ar benderfyniadau rydym yn argymhell fel a ganlyn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bod awdurdodau cynllunio lleol: <ul style="list-style-type: none"> – yn profi arferion ymgysylltu a chynnwys ar hyn o bryd ac yn ystyried yr ystod lawn o opsiynau eraill sydd ar gael i sicrhau bod gweithgareddau cynnwys yn addas ar gyfer y diben; – yn defnyddio 'Cynlluniau Lle' fel cyfrwng i ymgysylltu â chymunedau a dinasyddion a'u cynnwys mewn dewisiadau a phrosesau penderfynu ym maes cynllunio; ac – yn gwella tryloywder ac atebolrwydd trwy gynnal cyfarfodydd cynllunio ar amseroedd priodol, gan gylchdroi cyfarfodydd fel eu bod yn cael eu cynnal mewn ardaloedd y

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
		<p>byddai datblygiadau arfaethedig yn digwydd ynddynt, gweddarlledu cyfarfodydd a darparu cyfleoedd i randdeiliaid annerch cyfarfodydd pwyllgorau.</p> <ul style="list-style-type: none"> • bod Llywodraeth Cymru: <ul style="list-style-type: none"> – yn adolygu Gorchymyn Gweithdrefn Rheoli Datblygu 2012 ac yn diweddarau'r safonau ymgysylltu a chynnwys ar gyfer awdurdodau cynllunio lleol. <p>A2 Mae Rhan 2 o'r adroddiad yn amlygu bod awdurdodau cynllunio lleol wedi profi gostyngiadau sylweddol mewn cyllid a'u bod yn ei chael yn anodd cyflawni eu cyfrifoldebau statudol. I wella cydnerthedd, rydym yn argymhell bod awdurdodau cynllunio lleol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • yn adolygu eu cyfundrefnau ffioedd rheoli datblygu i sicrhau bod y lefelau a bennir yn rhoi adlewyrchiad gwell o gost wirioneddol darparu'r gwasanaethau hyn ac yn gwneud y gwasanaeth yn hunangyllidol; ac • yn gwella capasiti trwy weithio'n rhanbarthol i: <ul style="list-style-type: none"> – integreiddio gwasanaethau er mwyn mynd i'r afael â bylchau mewn arbenigedd; – datblygu canllawiau cynllunio atodol ar y cyd; a – datblygu cynlluniau datblygu lleol yn y dyfodol ar sail ranbarthol ac mewn

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
		<p style="text-align: center;">partneriaeth ag awdurdodau cynllunio lleol eraill.</p> <p>A3 Mae Rhan 2 o'r adroddiad yn amlygu nad yw cost gwasanaethau rheoli datblygu'n cael ei hadlewyrchu yn y taliadau a godir am y gwasanaethau hyn a bod cynnydd i ddatblygu ymatebion rhanbarthol i gryfhau cydnerthedd wedi bod yn araf. Rydym yn argymell bod Llywodraeth Cymru:</p> <ul style="list-style-type: none"> • yn adolygu ffioedd rheoli datblygu i sicrhau bod y lefelau a bennir yn rhoi adlewyrchiad gwell o gost wirioneddol darparu'r gwasanaethau hyn; ac • yn ystyried sut i ddefnyddio'r pwerau yn y Ddeddf Cynllunio (Cymru) i gefnogi a gwella capasiti a chydnerthedd awdurdodau cynllunio lleol. <p>A4 Mae Rhan 3 o'r adroddiad yn crynhoi effeithiolrwydd ac effaith prosesau penderfynu awdurdodau cynllunio lleol a pha mor dda y maent yn perfformio yn erbyn mesurau cenedlaethol. Rydym yn argymell bod awdurdodau cynllunio lleol yn gwella effeithiolrwydd pwyllgorau cynllunio trwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • adolygu eu cynllun dirprwyo i sicrhau bod pwyllgorau cynllunio'n canolbwyntio ar y materion strategol pwysicaf sy'n berthnasol i'w hawdurdod; • diwygio templedi adroddiadau i sicrhau eu bod yn eglur a diamwys i helpu i roi arweiniad mewn prosesau penderfynu a lleihau lefel yr

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
		<p>argymhellion gan swyddogion a gaiff eu gwrthdroi; a</p> <ul style="list-style-type: none"> • gorfodi safonau ymddygiad awdurdodau cynllunio lleol ar gyfer cyfarfodydd. <p>A5 Mae Rhan 4 o'r adroddiad yn nodi rôl ganolog cynllunio i gyflawni uchelgeisiau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. Rydym yn argymhell bod awdurdodau cynllunio lleol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • yn pennu gweledigaeth uchelgeisiol eglur sy'n dangos sut y mae cynllunio'n cyfrannu at wella llesiant; • yn darparu hyfforddiant a chymorth llesant rheolaidd a phriodol ar gyfer aelodau'r pwyllgor cynllunio i helpu i gyflawni eu cyfrifoldebau ehangach; • yn pennu mesurau priodol ar gyfer y modd y maent yn gweinyddu'r system gynllunio ac effaith eu penderfyniadau cynllunio ar lesiant; ac • yn cyhoeddi'r mesurau perfformiad hyn yn flynyddol i ffurfio barn ynglŷn ag effaith awdurdodau cynllunio ar lesiant.

Wales Audit Office
24 Cathedral Road
Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Textphone: 029 2032 0660

E-mail: info@audit.wales

Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru